

وند الیسم

زهرا آقاجری

(عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد امیدیه)

فریبا تیموری

www.ketab.ir

سرشناسه : آقاجری، زهرا، ۱۳۶۰ -

عنوان و نام پدیدآور : وندالیسم/ زهرا آقاجری، فریبا تیموری.

مشخصات نشر : تهران: آرنا، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۸۰ص.

شابک : 978-600-356-358-2

وضعیت فهرست نویسی : فیفا

موضوع : تخریب -- جنبه‌های روانشناسی

موضوع : تخریب -- جنبه‌های اجتماعی

شناسه افزوده : تیموری، فریبا، ۱۳۵۷ -

رده بندی کنگره : HV۱۳۹۴۶۶۶۶/۷۹

رده بندی دیویی : ۱/۳۶۴۶۴

شماره کتابشناسی ملی : ۳۹۴۷۲۸۰

نشر آرنا

عنوان : وندالیسم

مولفین : زهرا آقاجری، فریبا تیموری

ناشر : آرنا

ناظر چاپ : مهدی اکبری

چاپ : اول ۱۳۹۴

شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۳۵۶-۳۵۸-۲

www.arnapub.com

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۷
رفتارهای ضد اجتماعی و بزه کارانه.....	۱۳
نقش والدین در بزه کاری و رفتارهای ضد اجتماعی.....	۱۵
شیوع خشونت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن.....	۱۹
تعریف خشونت.....	۲۰
نظریه های مربوط به خشونت.....	۲۱
نظریه یادگیری اجتماعی.....	۲۱
نظریه کنترل اجتماعی.....	۲۲
نظریه فشار.....	۲۳
نظریه مبادله.....	۲۴
مدل توسعه اجتماعی.....	۲۵
نظریه های اکولوژیکی.....	۲۵
تاریخچه و ادبیات وندالیسم.....	۲۶
نظریه های وندالیسم.....	۲۹
نظریه بوم شناختی.....	۳۱
نظریه برچسب زنی.....	۳۱
نظریه کنترل اجتماعی.....	۳۲
نظریه هم نشینی افتراقی ادوین ساترلند.....	۳۳
نظریه انتقال فرهنگی.....	۳۳
نظریه خرده فرهنگ بزه کار و کج روی کوهن.....	۳۴
نظریه یادگیری اجتماعی.....	۳۴
نظریه ی بیگانگی سیمن.....	۳۵

۳۶	بیگانگی و وندالیسم
۴۰	نظریه برآیند کلارک
۴۴	مدل موزر:
۴۷	وندالیسم در نظریه های ناکامی، احساس اجحاف و پرخاشگری
۵۲	عوامل مؤثر در افزایش وندالیسم در بین افراد
۶۲	وندالیسم و شکاف نسل ها
۶۴	ابزارها و روش های جلوگیری از رفتارهای وندالیستی در بین افراد
۷۳	پیشنهادهای
۷۶	منابع و مأخذ

www.ketab.ir

مقدمه

به زعم آسیب‌شناسان اجتماعی، همه صور و انواع نابهنجاری‌ها، کژ رفتاری‌ها، نژندی‌های اجتماعی مانند سرقت، قتل، قمار، قاچاق، خودکشی، فحشاء، اعتیاد، الکلیسم و نظایر آن چه به عنوان انحراف (کج‌رویی) و چه به عنوان اختلال یا بیماری، معلول ناسازگاری‌هایی است که بر روابط فرد و جامعه حاکم است و باید توجه داشت که در همه دوره‌های تاریخی بنا به ماهیت و طبیعت ساختارها، سازمان‌ها و نهادها و روابط اجتماعی از یک طرف و سرشت روانی و طبیعت زیستی انسان از سوی دیگر، اشکال، صور و انواع خاصی از کج‌روی‌ها، اختلالات و ناهنجاری‌های اجتماعی در جوامع بشری بروز و نمود یافته است.

با تغییر ساختارها، مناسبات اجتماعی، سنجه‌ها و ملاک‌های سلامتی و بیماری اجتماعی، ارزش‌ها و هدف‌های فرهنگی و نحوه برداشت، طرز تلقی و ارزیابی افراد نیز متحول و دگرگون گردیده است. وندالیسم^۱ در زمره آن دسته از انحرافات و بزه‌کاری‌هایی است که در جامعه جدید نمود و ظهور یافته است. در شرایطی که همبستگی متقابل فرد و جامعه از میان برود و فرد نتواند به کمک مکانیزم‌ها و ابزارهایی که جامعه در اختیارش قرار می‌دهد به اهدافش دست یابد. در نتیجه سعی می‌کند از راه‌های خلاف به آن اهداف برسد. در نتیجه فرد نابهنجار شده و این حالت وقتی به صورت عام در جامعه شیوع پیدا کند، جامعه دچار آنومی یا نابسامانی شده و به عبارتی

با از بین رفتن ارزش‌ها و هنجارها یا ضعیف شدن آن‌ها، اعضای جامعه، ارزش‌ها و اهداف مشترکی نخواهند داشت.^۱ در جامعه‌شناسی، تمایل وافر برخی جوانان به تخریب اموال و متعلقات عمومی را اصطلاحاً خرابکاری می‌نامند.

پاتریس ژانورن^۲ وندالیسم را نوعی روحیه بیمارگونه تعریف می‌کند که به تخریب تأسیسات عمومی نظیر تلفن‌های عمومی، صندلی‌های اتوبوس‌های شهری، مترو، باجه‌های پست و تلگراف و نظایر آن تمایل دارد. از اینرو پاتریس ژانورن از وندالیسم به عنوان نوعی بیماری جهانی خرابکاری در قرن حاضر و عصر مدرن و به مثابه پدیده‌ای جهانی نام می‌برد و آن را به گونه‌ای به تخریب آثار هنری، دشمنی با علم و صنعت و آثار تمدن اطلاق می‌کند. وی روحیه‌ای را که در تمایل به نابودی آثار هنری، تخریب اموال عمومی را دارد، روحیه ویرانگر یا متمایل به خرابکاری وندالیسم می‌خواند.^۳

مدارس، هدف درجه اول وندالیسم است. در یک ارزیابی که به وسیله کمیته سنای آمریکا در سال ۱۹۷۵ انجام شده است، برای مدارس، حدود ۵۰۰ میلیون دلار هزینه، فقط در نتیجه وندالیسم برآورد شده است. تخریب اموال عمومی از سوی جوانان و نوجوانان دارای عوارض و پیامدهای مادی و معنوی است. اما با نگاه دقیق‌تر به این قضیه، می‌توان ابعاد عوارض انسانی را بسیار فراتر دید؛ لذا با توجه به اینکه اکنون به دفعات شاهد تخریب اموال عمومی مانند کیوسک‌های تلفن، تخریب توالت، میز و نیمکت مدارس، خراب کردن دیوارها و ... از سوی افراد بوده‌ایم، این معضل علاوه بر هزینه‌های هنگفتی که صرف جبران و ترمیم آن می‌شود، موجب ناراحتی روحی و

^۱ - تئوری و همکاران، ۱۳۹۰

روانی مردم و مسئولین شده؛ به طوری که تهدیدی برای نظم و انسجام اجتماعی به شمار می‌رود. لذا، ضرورت دارد که دلایل و عوامل مؤثر بر بروز این‌گونه رفتارها شناسایی شود و راهکارهای عملی برای سوق دادن اعمال نوجوانان در جهت شکوفا سازی استعدادها و توانایی‌های خود و استفاده درست و بهینه از اموال عمومی در جهت رفاه و آسایش همگان به کار گرفته شود. سلامت جسمی و روحی نوجوانان و جوانان یک جامعه یکی از پیش شرط‌های لازم برای رسیدن به رشد و توسعه فرهنگی اجتماعی و اقتصادی است. زیرا همین گروه از افراد جامعه هستند که در آینده نه چندان طولانی زمام اداره امور جامعه را بر عهده خواهند گرفت. از طرف دیگر دوره جوانی و نوجوانی آسیب‌پذیرترین مرحله زندگی هر فرد است. یعنی دوره ای پر مخاطره و توأم با انواع بحران‌هایی مربوط به بلوغ، تعیین هویت و چگونگی روابط و مناسبات است و یکی از مراحل حساس و مسئله آفرین در روند رشد و تحول افراد است. انجام رفتارهای خرابکارانه توسط بعضی از نوجوانان نظیر تخریب شکستن میز و صندلی کلاس‌ها خطی خطی کردن دیوارهای کلاس‌ها، آسیب رسانیدن به کتاب‌های کتابخانه‌ها، شکستن شیشه لامپ‌های روشنایی مدارس و صدمه زدن به تابلوهای موجود در نمایشگاه‌ها و موارد دیگر، همه نشان دهنده این واقعیت است که در بین نوجوانان کشورمان خرابکاری و بزه‌کاری شیوع دارد. در تحقیقات متعددی که در این زمینه صورت گرفته نتایج نشان داده است که بین جنسیت، وضعیت اقتصادی- اجتماعی، عملکرد تحصیلی، جو خانواده و دوستان، با خرابکاری، رابطه معنی داری وجود دارد.

علاوه بر بحران‌های روحی و اضطرابی که در این سنین خاص، گریبان گیر نوجوانان است، در سنین نوجوانی و در بحران‌هایی ناشی از بلوغ، انسان شدیدتر تحت تأثیر محیط قرار می‌گیرد و با انگیزه‌هایی قوی از جمله خودنمایی و خود را فردی مقتدر دانستن،

ممکن است به حرکات وندالیستی روی آورد. یادگیری از طریق تقلید در این سنین بسیار قوی است.^۱

رمضانی (۱۳۷۵)^۲ در پژوهش خود عنوان می‌کند که متغیرهای ارتباط نامناسب بین والدین، بد رفتاری خانواده، احساس فقر، تعارض و اختلاف در خانواده، تنبیه شدن نوجوانان در خانه، تنبیه شدن زیاد در مدرسه، احساس تبعیض، احساس سرخوردگی، توأم با خشم فرو خورده، احساس اضطراب، احساس ناکامی، عدم موفقیت تحصیلی، نسبت بالای تحرک فیزیکی، نسبت بالای وجود ارزش زرنگی و ارزش خشونت در گروه همسالان، تمایل زیاد به انجام تفریحات همراه با هیجان، نسبت بالای اعمال وندالیستی در محله، نسبت پایین کنترل‌های اجتماعی غیر رسمی در خانواده و محله، ترس از طرد شدن از گروه همسالان به دلیل عدم انجام اعمال وندالیستی، تأثیر گروه همسالان در بروز پرخاشگری و بالاخره وجود روحیه‌ی پرخاشگری ارتباط معناداری با رفتار وندالیستی دارد.

شیوع وندالیسم در مناطق شهری به مراتب بیش از مناطق روستایی است. در شهرها به علت تراکم جمعیتی و اخلاقی، وجود پاره فرهنگ‌های مختلف، انحراف و جدا افتادگی فرد از جامعه و هنجارهای اجتماعی بیش از مناطق روستایی مشهود است و از آنجایی که بسیاری از صاحب نظران ریشه وندالیسم را در این ناهنجاری‌های اجتماعی می‌دانند، تشدید این امر در شهرها امری طبیعی به نظر می‌رسد. غالب وندال‌ها مجرد و از نظر تحصیلی ناموفق اند. اغلب آن‌ها با سرخوردگی‌ها، شکست‌ها و ناکامی‌های مختلف در زمینه‌های تحصیلی، حرفه‌ای و خانوادگی مواجه بوده و دارای نوعی

^۱ - محسنی تبریزی، ۱۳۷۹

^۲ - رمضانی، ۱۳۷۵

شخصیت پرخاشگر، بی ثبات، ضد جامعه و در عین حال مأیوس اند. آنان متعلق به خانواده های از هم پاشیده و دارای مناسبات و روابط خانوادگی نامطلوب هستند.^۱

توجه جدی به محیط خانواده و مدرسه که نقش بسزایی در تکوین شخصیت دانش آموزان دارند، ضرورتی انکار ناپذیر است. با توجه به اینکه اولین محیطی که کودک با آن در ارتباط است خانواده می باشد، لذا محیط خانواده عامل مؤثر در تکوین و تحول شخصیت کودک است و حکم کانالی را دارد که به وسیله آن، کودک با فرهنگ اجتماع خود مأنوس می شود و عادات و عواطفی را در او ایجاد می کند که شخصیت او را تحت تأثیر قرار می دهد. به طور کلی طرز تفکر والدین یا سایر اعضای خانواده به هر شکلی که باشد، کم و بیش در فرزندان آنها تأثیر می گذارد. پس از خانواده، مدرسه نقش بسیار مهمی در زندگی اجتماعی کودک و نوجوان بر عهده دارد و از عوامل مهم تربیتی و سازنده معیارها و ارزش های ذهنی و تفکر و راه و روش کودکان و نوجوانان در جامعه به شمار می رود، زیرا دانش آموز بیشتر اوقات زنده و فعال خود را در مدرسه می گذراند و حال اگر مدرسه نتواند به وظایف تربیتی و پرورشی خود عمل کند، یکی از عوامل انحراف و بزه کاری محسوب می گردد. تجارب طفل در مدرسه همراه با تجارب او در محیط خانوادگی شکل دهنده شخصیت و منش کودک است. امروزه مسئله خرابکاری نوجوانان به صورت یکی از حادث ترین و پیچیده ترین مسائل اجتماعی جوامع مختلف انسانی درآمده است.

صاحب نظران عصیان روز افزون انسان، علی الخصوص نسل جوان، در برابر تحمیلات اجتماعی و نیروهای قاهر و سرکوبگر بیرونی را، نه تنها مبین احساس اجحاف

و درماندگی آن‌ها بلکه گویای خشم و پرخاشگری آنان در احساس اجحاف و درماندگی می‌دانند. از این رو وندالیسم مرضی نوظهور در جامعه جدید است. در کشورهایی که دارای نظام منظم ثبت اطلاعات مربوط به میزان خسارات ناشی از وندالیسم در بخش‌های مختلف هستند، آمارهای ترخیص شده حکایت از وسعت، شدت، دامنه تعدد و تنوع وندالیسم در بخش‌های خدمات، محیط زیست، آموزشی، بهداشت و ... نیز سنگینی خسارات وارده و هزینه‌های تعمیر وسایل و اشیای تخریب شده است.^۱ هر چند چند وقوع جرائم، پدیده‌ای نوظهور در اجتماع بشری تلقی نمی‌شود. پیدایش جوامع و ارتکاب جرم با یکدیگر قرین و همزاد بوده‌اند، اما از آغاز پیدایش جوامع تا به امروز شاید هیچ گاه آدمی تا بدین حد با چنین معضلی در جامعه خویش مواجه نبوده است و هنگامی که این معضل در میان نوجوانان امروز که سازندگان اجتماع فردا هستند ریشه می‌دواند موجب نگرانی و بیم بیشتر می‌شوند؛ لذا این مشکل توجه و حساسیت بیشتری را برای یافتن راه حل‌های مناسب می‌طلبد. از آنجا که همواره، پیشگیری مقدم بر درمان است، باید ابتدا به بررسی و شناسایی این پدیده پرداخت، سپس آن‌ها را ریشه کن ساخت.

زهرآقاجری

(عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد امیدیه)

فریبا تیموری